

Utrecht, 7 februari 2024

Betreft: proces vakvernieuwing

Geachte heer, mevrouw,

Op dit moment wordt het schoolvak Nederlands ingrijpend vernieuwd. De conceptkerndoelen voor het basisonderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn in september vorig jaar opgeleverd en worden op dit moment beproefd in de onderwijspraktijk. Voor de actualisatie van de examenprogramma's is in september vorig jaar een complete set concepteindtermen opgeleverd.

LTN heeft veel waardering voor het enorme werk dat de vakvernieuwingscommissies hebben verzet. Hoewel we het van harte toejuichen dat ons schoolvak vernieuwd en verbeterd wordt, maken we ons als vakvereniging zorgen. Deze zorgen hebben we ook gedeeld in de advieskring. Aangezien in de planning is voorzien om in april een verbeterde set eindtermen op te leveren, willen we nu nogmaals onze zorgen uitspreken. De snelheid van het ontwikkelproces ligt wat ons betreft te hoog. We constateren de volgende problemen:

1. We zien een te weinig samenhangend leerplanvoorstel.
Het leerplanvoorstel zou een samenhangende beschrijving moeten geven van de leerstofdomeinen die aan de orde moeten komen; dat kan in aanbodsdoelen, door aan te geven wat er aan bod moet komen, wat leerlingen moeten leren. De ontwerpwen om alle doelen te voorzien van beheersingsniveaus compliceert het ontwerpproces en behoeft empirische onderbouwing, die nu ontbreekt. Ook de onderbouwing voor de keuzes die gemaakt zijn met betrekking tot de domeinindeling en eindtermen ontbreekt.
2. De detaillering en gelijkmatigheid van de eindtermen is niet eenduidig, waardoor het gevaar van overladenheid ontstaat.
Bij eerdere tussenproducten waarschuwden we al voor het gevaar van overladenheid van het programma, maar als deze hoeveelheid eindtermen uit dit tussenproduct gehandhaafd blijft, dan is die overladenheid een feit. Dit zal niet veranderen door herformuleringen of redactie op detailniveau. We verwachten namelijk dat een raamwerk wordt vormgegeven vanuit een heldere visie op het schoolvak Nederlands en niet bottom-up vanuit singuliere eindtermen. Dit lijkt nu echter wel te zijn gebeurd: er worden drie vakdomeinen onderscheiden, maar die domeinen zijn niet duidelijk gedefinieerd, en niet functioneel met elkaar in verband gebracht.
3. De eindtermen zijn te weinig sectorspecifiek.
Er wordt te weinig ingezoomd op de verschillen binnen het vmbo en de verschillen tussen vmbo, havo en vwo, waardoor de eigenheid van de schooltypen en sectoren onvoldoende duidelijk wordt. Het zou logisch zijn dat aangegeven wordt welke rol taal speelt in de specifieke sector, met het oog op kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Bovendien lijkt het havoleerplan een afgeleide van het vwo-leerplan. Binnen het vmbo is überhaupt nauwelijks onderscheid tussen de verschillende sectoren.

LEVENDE Talen

Nederlands

Levende Talen Nederlands

Joseph Haydnlaan 2a • 3533 AE Utrecht

voorzitter@lerarennederlands.nl

<https://lerarennederlands.nl>

4. De autonomie van de professie komt in het gedrang, door de gedetailleerde beschrijving van de eindtermen.

Door de uiterst gedetailleerde prescriptie wordt nauwelijks ruimte gelaten aan vaksecties en de professionaliteit van de vakdocent. Een leerplan zou wat ons betreft ruimte moeten bieden aan leerplanontwikkeling in secties, zodat zij keuzes kunnen maken die passend zijn binnen de school.

5. Doordat nog onduidelijk is hoe SE en CE zich tot elkaar gaan verhouden én welke domeinen getoetst gaan worden in respectievelijk SE en CE, is vrijwel niet te overzien wat de consequenties van de nieuwe examenprogramma's zullen zijn.

De aangepaste set concepteindtermen wordt opgeleverd in april. Hopelijk is dan duidelijk welke onderdelen in SE en welke onderdelen in CE getoetst gaan worden. De manier waarop de concepteindtermen nu geformuleerd zijn, dat wil zeggen, de grote variatie in verschillende handelingswerkwoorden, maakt evalueren lastig. Bovendien zien we dat in de eindtermen ook verwijzingen staan naar de didactiek, een terrein dat per definitie niet in een leerplanvoorstel hoort te staan, dat is aan de vaksectie.

In de adviezen die we hebben aangeboden aan de vakvernieuwingscommissie staan deze zorgen uitgebreider onderbouwd. We realiseren ons dat de commissie haar uiterste best zal doen onze zorgen weg te nemen. Desalniettemin vrezen wij dat de korte tijdspanne tussen het vierde (de complete set concepteindtermen) en het vijfde tussenproduct (de verbeterde, aangescherpte set concepteindtermen) onvoldoende zal zijn om tot een gedegen leerplanvoorstel te komen waar syllabi uit kunnen voortkomen en waar leraren de komende jaren mee uit de voeten zullen moeten kunnen. De korte tijd maakt het onmogelijk om leraren goed te raadplegen, naast het feit dat de nu opgeleverde concepteindtermen wat ons betreft nog niet in de fase van verfijnen zijn aangekomen. Overigens was ook de tijd bij vorige feedbackrondes uiterst kort, wat we eerder ook al hebben aangegeven. Nu is het echter nog ongelukkiger gepland, ook door een meivakantie die voor iedereen anders valt en de start van de eindexamens Nederlands voor vmbo-gt, havo en vwo.

De aanstaande curriculumherziening is behoorlijk ingrijpend en biedt een mooie kans om het onderwijs voor leerlingen toekomstbestendiger en tegelijk aantrekkelijker te maken. Wij pleiten er daarom voor meer tijd te nemen om een beter gebalanceerde set eindtermen op te stellen, waarbij er voldoende tijd is om leraren actief te raadplegen. Het lijkt ons verstandig meer aandacht te besteden aan het principiële uitgangspunt van een visie op de positie en de rol van het schoolvak in het curriculum, gespecificeerd voor de verschillende schoolsoorten, uitmondend in een evenwichtig en geïntegreerd raamwerk. Wat ons betreft is het goed om te luisteren naar het veld en daarbij past ook dat het tempo van het proces en de kwaliteit die daarbij hoort tussentijds geëvalueerd wordt en in samenspraak wordt aangepast.

Met vriendelijke groet, namens het bestuur van Levende Talen Nederlands,

dr. Robert Chamalaun, *voorzitter LTN*